

Περιεχόμενα

Πρόλογος	17
Η δομή του βιβλίου.....	19
Τρόποι χρήσης του βιβλίου	22
Για τη χρήση της γλώσσας	23
Ευχαριστίες	23

ΜΕΡΟΣ Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Η κοινωνική έρευνα ως επιστημονική πρακτική.....	27
1.1 Τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής έρευνας.....	28
1.2 Η διάκριση μεταξύ ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας	32
2. Επιστημολογικά και οντολογικά θεμέλια της ποιοτικής έρευνας	37
2.1 Η θεμελίωση της ποιοτικής έρευνας στην ερμηνευτική φιλοσοφική παράδοση: Οντολογικές και επιστημολογικές παραδοχές	38
2.1.1 Η κατανοητική θεώρηση.....	42
2.1.2 Η φιλοσοφική ερμηνευτική	48
2.1.3 Ο κοινωνικός κονστρουξιονισμός.....	52
2.2 Συγκλίσεις και αποκλίσεις εντός του ερμηνευτικού παραδείγματος.....	62
2.3 Η πρόταση του μεθοδολογικού πλουραλισμού.....	70
3. Αρχές και χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας.....	77
3.1 Οι θεμελιώδεις αρχές της ποιοτικής έρευνας.....	78
3.2 Τα χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας.....	83
4. Ο ρόλος της θεωρίας στην ποιοτική έρευνα.....	89
4.1 Η πρόταση του επαγωγισμού και η θέση περί της θεωρητικής απροκαταληψίας	90
4.2 Η απαγωγική λογική	97
4.3 Η διάρθρωση της ερευνητικής διαδικασίας στην ποιοτική έρευνα	103

ΜΕΡΟΣ Β. ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5. Ο ερευνητικός σχεδιασμός στην ποιοτική έρευνα	111
6. Από το ερευνητικό πρόβλημα στα ερευνητικά ερωτήματα	119
6.1 Ο εντοπισμός του ερευνητικού προβλήματος	120
6.2 Η διατύπωση του ερευνητικού σκοπού	123
6.3 Κατασκευάζοντας το απαραίτητο γνωστικό υπόβαθρο	124
6.3.1 Οι λειτουργίες της βιβλιογραφικής επισκόπησης στην ποιοτική έρευνα	125
6.3.2 Οι δύο άξονες της βιβλιογραφικής επισκόπησης	127
6.3.3 Άλλες πηγές εμπλουτισμού του γνωστικού υποβάθρου	130
6.4 Η διαμόρφωση των ερευνητικών ερωτημάτων	130
6.4.1 Τύποι ερευνητικών ερωτημάτων στην ποιοτική έρευνα	132
7. Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στην ποιοτική έρευνα	145
7.1 Από τις ηθικά αθέμιτες ερευνητικές πρακτικές στους κώδικες ηθικής και δεοντολογίας	146
7.2 Η στάση ηθικής ακεραιότητας του κοινωνικού ερευνητή	152
7.3 Κατευθυντήριες αρχές ηθικής και δεοντολογίας της κοινωνικής έρευνας	155
7.4 Η κριτική στα συμβατικά κριτήρια ηθικής και δεοντολογίας	162
7.5 Μια εναλλακτική πρόταση: Η καλλιέργεια της ηθικής αναστοχαστικότητας	172
7.6 Η ηθική αναστοχαστικότητα στην ερευνητική πράξη	175
8. Προετοιμασία και είσοδος στο πεδίο	181
8.1 Η πρόσβαση στο πεδίο	182
8.2 Πρακτικός προγραμματισμός για την είσοδο στο πεδίο	186
9. Δειγματοληπτικές στρατηγικές στην ποιοτική έρευνα	191
9.1 Η ποιοτική δειγματοληψία και η λογική της σκόπιμης επιλογής περιπτώσεων	192
9.2 Κριτήρια οργάνωσης των δειγματοληπτικών επιλογών	195
9.3 Πληροφόρηση, πρόσβαση και προσέλκυση συμμετεχόντων	197
9.4 Μέγεθος του δείγματος και τερματισμός αναζήτησης περιπτώσεων	201
9.5 Από τη δειγματοληπτική στρατηγική στις επιμέρους αποφάσεις	203
9.6 Αναλυτική παρουσίαση επιλεγμένων δειγματοληπτικών στρατηγικών	205
9.6.1 Η στρατηγική της θεωρητικής δειγματοληψίας	205
9.6.2 Η δειγματοληψία της τυπικής περίπτωσης	209
9.6.3 Η δειγματοληψία της ακραίας ή αποκλίνουσας περίπτωσης	211
9.6.4 Η δειγματοληψία της κρίσιμης (καίριας) περίπτωσης	213

ΜΕΡΟΣ Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

10. Η συμμετοχική παρατήρηση	221
10.1 Η παρατήρηση ως ερευνητική μέθοδος	223
10.2 Διαφορετικοί τύποι παρατήρησης	227
10.2.1 Τύποι παρατήρησης ανάλογα με τον βαθμό συμμετοχής του ερευνητή	228
10.2.2 Τύποι παρατήρησης με βάση τον βαθμό δόμησης της διαδικασίας	234
10.3 Οργανώνοντας την παρατήρηση	235
10.4 «Σημειώσεις πεδίου» και μέσα καταγραφής	242
10.5 Η ολοκλήρωση της παρατήρησης	244
10.6 Ο ερευνητής στο πεδίο ως «επαγγελματίας ξένος»	245
11. Η συνέντευξη	251
11.1 Η συνέντευξη ως ερευνητική μέθοδος	252
11.2 Η συνέντευξη στην ποιοτική έρευνα	254
11.3 Διαφορετικοί τύποι της συνέντευξης	257
11.3.1 Προσεγγίσεις της συνέντευξης ανάλογα με το επιστημολογικό πλαίσιο	257
11.3.2 Τύποι της συνέντευξης ανάλογα με τη στάση του συνεντευκτή	259
11.3.3 Μορφές της συνέντευξης ανάλογα με τα μέσα και τις συνθήκες διεξαγωγής της	260
11.3.4 Τύποι της συνέντευξης ανάλογα με τον βαθμό δόμησης της διαδικασίας	266
11.4 Η ημιδομημένη συνέντευξη	268
11.4.1 Η διαμόρφωση του οδηγού συνέντευξης	269
11.4.2 Τα είδη των ερωτήσεων της συνέντευξης	274
11.4.3 Η διάρθρωση του οδηγού συνέντευξης	277
11.5 Η βιογραφική αφηγηματική συνέντευξη	284
11.5.1 Η προεργασία για τη διεξαγωγή μιας βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης	285
11.5.2 Η διαδικασία της βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης	290
11.5.3 Ο ρόλος του συνεντευκτή και η διαχείριση της αλληλεπίδρασης	292
11.6 Ζητήματα που αφορούν τη διεξαγωγή της συνέντευξης	296
11.7 Η τεκμηρίωση της συνέντευξης	304
11.8 Η διαδικασία της μεταγραφής	304
12. Οι ομάδες εστίασης (focus groups)	311
12.1 Οι ομάδες εστίασης ως μέθοδος παραγωγής ποιοτικών δεδομένων	312

12 Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

12.2	Διαφορετικοί τύποι διάδρασης: Συμπληρωματική και αντιπαραθετική διάδραση	320
12.3	Σύνθεση και μέγεθος της ομάδας	321
12.4	Αριθμός των ομάδων εστίασης	322
12.5	Προετοιμάζοντας μια ομάδα εστίασης.....	323
12.6	Ο ρόλος του συντονιστή στις ομάδες εστίασης.....	326
12.7	Ομάδες εστίασης με τη χρήση διαδικτύου	327
12.8	Ηθικοπολιτικά ζητήματα κατά τη διεξαγωγή των ομάδων εστίασης	328
13.	Τα τεκμήρια ως δεδομένα της ποιοτικής έρευνας	335
13.1	Από τα παραγόμενα δεδομένα στα τεκμήρια	336
13.2	Κατηγορίες τεκμηρίων και ερευνητικές δυνατότητες	338
13.2.1	Προσωπικά τεκμήρια	338
13.2.2	Επίσημα τεκμήρια κρατικής ή ιδιωτικής προέλευσης	343
13.2.3	Υλικό από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τις τέχνες	344
13.2.4	Διαδικτυακά τεκμήρια	346
13.3	Πρακτικά ζητήματα και αναλυτικές προκλήσεις στην αξιοποίηση των τεκμηρίων	348

ΜΕΡΟΣ Δ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

14.	Η ποιοτική ανάλυση ως διαδικασία: Κρίσιμες επιλογές, διλήμματα και αναλυτικές κατευθύνσεις.....	355
14.1	Η λογική της ανάλυσης ποιοτικών δεδομένων	356
14.2	Επιλογές και διλήμματα στην ποιοτική ανάλυση	359
14.2.1	Η διάκριση μεταξύ ρεαλιστικής/ουσιολογικής, φαινομενολογικής και κονστρουξιονιστικής οπτικής	359
14.2.2	Τρόποι εμπλοκής της θεωρίας στην ανάλυση: Παραγωγή, επαγωγή, απαγωγή	360
14.2.3	Ολιστική ή διατμηματική προσέγγιση της περίπτωσης.....	361
14.2.4	Διαφορετικά επίπεδα ανάλυσης: Περιεχόμενο – μορφή/δομή – πλαίσιο	362
14.2.5	Κυριολεκτική, ερμηνευτική ή αναστοχαστική ανάγνωση των δεδομένων	363
14.3	Τρεις αναλυτικές προτάσεις ως απαντήσεις στα κοινά διλήμματα	364
15.	Η αναστοχαστική θεματική ανάλυση.....	371
15.1	Εισαγωγή	372
15.2	Η διαδικασία της αναστοχαστικής θεματικής ανάλυσης.....	374
15.2.1	Εξοικείωση με τα δεδομένα.....	374

15.2.2	Κωδικοποίηση	383
15.2.3	Από τους κωδικούς στα θέματα	391
15.2.4	Συγγραφή και παρουσίαση των ευρημάτων.....	414
16.	Εμπειρικά θεμελιωμένη θεωρία: Λογική και στάδια ανάλυσης	421
16.1	Εισαγωγή	422
16.2	Από τα δεδομένα στις κατηγορίες: Η κωδικοποίηση ως εννοιολόγηση.....	426
16.3	Τα τρία στάδια της διαδικασίας κωδικοποίησης κατά τους Strauss και Corbin	429
16.3.1	Ανοικτή κωδικοποίηση	429
16.3.2	Κατ' άξονα κωδικοποίηση	444
16.3.3	Επιλεκτική κωδικοποίηση	450
16.4	Η σύνταξη των υπομνημάτων.....	456
16.5	Η συγγραφή της ερευνητικής έκθεσης.....	460
16.6	Ουσιαστικές και τυπικές θεωρίες	461
17.	Η ερμηνευτική ανακατασκευή βιογραφικών αφηγήσεων: Αφηγηματική ανάλυση.....	469
17.1	Εισαγωγή	470
17.2	Οι βιογραφικές κατασκευές και οι λειτουργίες τους στις κοινωνίες της ύστερης νεωτερικότητας.....	470
17.3	Τα χαρακτηριστικά των βιογραφικών αφηγήσεων – Μεθοδολογικές συνεπαγωγές	476
17.3.1	Χρονική ακολουθία.....	477
17.3.2	Πλοκή	480
17.3.3	Προθετικότητα και «τοποθετήσεις»	488
17.3.4	Η διττή χρονική οπτική της αφήγησης.....	494
17.3.5	Τα διαφορετικά κειμενικά είδη και οι λειτουργίες τους	496
17.3.6	Η βιογραφική αφήγηση ως επικοινωνιακή και επιτελεστική διαδικασία	500
17.3.7	Τα συναισθήματα στην αφήγηση	504
17.4	Η διαδικασία της βιογραφικής αφηγηματικής ανάλυσης.....	505
17.4.1	Κεντρικές μεθοδολογικές αρχές της βιογραφικής αφηγηματικής ανάλυσης.....	506
17.4.2	Τα βήματα της βιογραφικής αφηγηματικής ανάλυσης.....	507
17.5	Κατακλείδα	528
18.	Η συγγραφή και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων μιας ποιοτικής μελέτης	535
18.1	Η συγγραφή μιας επιστημονικής έκθεσης.....	536
18.2	Η προφορική ανακοίνωση	541

ΜΕΡΟΣ Ε. ΕΙΔΙΚΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

19. Τύποι γενίκευσης στην ποιοτική έρευνα.....	547
19.1 Το ζήτημα της γενίκευσης στην ποιοτική έρευνα.....	548
19.1.1 Η θεωρητική γενίκευση αντί της εμπειρικής (J. Mason).....	549
19.1.2 Αντιπροσωπευτική, συνεπαγόμενη και θεωρητική γενίκευση (Lewis και Ritchie).....	550
19.1.3 Μετριάσμενες γενικεύσεις (M. Williams και G. Payne)	555
20. Κριτήρια ποιότητας και ελέγχου της ερευνητικής διαδικασίας	561
20.1 Τα συμβατικά κριτήρια ποιότητας στην ποσοτική έρευνα	562
20.2 Τα κριτήρια ελέγχου ποιότητας στην ποιοτική έρευνα.....	564
20.2.1 Τα κριτήρια ποιότητας ανάλογα με την επιστημολογική προσέγγιση	572
21. Η δευτερογενής ανάλυση ποιοτικών δεδομένων	577
21.1 Ορισμοί και ιστορική αναφορά	578
21.2 Ενστάσεις, επιφυλάξεις και ο αντίλογος	582
21.2.1 Επιστημολογικά ζητήματα	582
21.2.2 Ζητήματα ερευνητικής ηθικής και δεοντολογίας	589
21.3 Οφέλη από την επαναχρησιμοποίηση και τη δευτερογενή ανάλυση ποιοτικών δεδομένων	594
<i>Επίλογος</i>	<i>599</i>
<i>Βιβλιογραφία</i>	<i>605</i>

ΕΠΙΜΕΤΡΟ. ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΙΣΜΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ NVIVO 15*Γιώργος Τσιώλης και Ζαχαρούλα Κασσέρη*

<i>Εισαγωγή</i>	<i>629</i>
1 Η αφετηρία του λογισμικού προγράμματος NVivo	630
2 Δυνατότητες και όρια του NVivo	631
2.1 Πλεονεκτήματα και δυνατότητες του NVivo	631
2.2 Κριτικές, επιφυλάξεις και περιορισμοί	633

3	Προαπαιτούμενα για τη χρήση του NVivo	635
3.1	Εγκατάσταση του NVivo 15 και δημιουργία ερευνητικού πρότζεκτ.....	636
3.2	Εισαγωγικές εντολές λειτουργίας και αποθήκευσης.....	637
3.3	Το περιβάλλον εργασίας και η οργάνωση των δεδομένων στο NVivo 15	639
3.4	Εισαγωγή δεδομένων στο ερευνητικό πρότζεκτ	641
3.4.1	Κειμενικά και πολυτροπικά αρχεία.....	641
3.4.2	Διαδικτυακό υλικό.....	646
3.4.3	Εξωτερικές πηγές.....	648
4	Το NVivo 15 ως υποστηρικτικό περιβάλλον της αναστοχαστικής θεματικής ανάλυσης	649
4.1	Βιβλιογραφική επισκόπηση με το NVivo 15	649
4.1.1	Συγκρότηση σώματος βιβλιογραφικών πηγών.....	650
4.1.2	Μελέτη και σχολιασμός των κειμένων	650
4.1.3	Αναζητήσεις εντός της βιβλιογραφίας.....	663
4.1.4	Οπτική απεικόνιση κατηγοριών θεωρητικής ευαισθητοποίησης με τη δημιουργία εννοιολογικού χάρτη	670
4.2	Οργάνωση του ερευνητικού υλικού και των περιπτώσεων	673
4.2.1	Εισαγωγή και οργάνωση συνεντεύξεων και άλλων πηγών	673
4.2.2	Δημιουργία περιπτώσεων	674
4.2.3	Δημιουργία ταξινομήσεων περιπτώσεων	675
4.3	Εξοικείωση με τα δεδομένα	680
4.3.1	Ανάγνωση, ακρόαση και αρχικές σημειώσεις.....	680
4.3.2	Επιλογή και συγκέντρωση αποσπασμάτων με βάση το ερευνητικό ερώτημα.....	683
4.4	Κωδικοποίηση.....	687
4.4.1	Δημιουργία κωδικών και κωδικοποίηση αποσπασμάτων.....	687
4.4.2	Οργάνωση και συγχώνευση κωδικών	691
4.4.3	Αποτύπωση σχέσεων μεταξύ κωδικών	691
4.5	Από την κωδικοποίηση στη διαμόρφωση θεμάτων	693
4.5.1	Διαμόρφωση αρχικών θεμάτων μέσα από τη σύγκριση κωδικοποιημένων αποσπασμάτων	693
4.5.2	Εννοιολογικοί χάρτες και υπομνήματα για τα θέματα.....	695
4.6	Ανάπτυξη και έλεγχος θεμάτων.....	699
4.7	Βελτίωση, ορισμός και ονομασία θεμάτων.....	705
4.8	Συγγραφή και παρουσίαση της ανάλυσης	707
	<i>Επίλογος</i>	<i>708</i>
	<i>Βιβλιογραφία</i>	<i>709</i>
	<i>Χρήσιμες ιστοσελίδες και βίντεο</i>	<i>710</i>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. Οι περίοδοι ανάπτυξης της ποιοτικής έρευνας στις ΗΠΑ	713
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. Έντυπο πληροφόρησης και συναίνεσης συμμετεχόντων/ουσών	719
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. Παράδειγμα Παραχωρητηρίου	728
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV. Παράδειγμα βιογραφικής αφηγηματικής συνέντευξης	729
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V. Φόρμα τεκμηρίωσης μελετών προφορικής ιστορίας και βιογραφικής αφηγηματικής προσέγγισης.....	749